

riznice vadi novo i staro!"). Napisao ga je Jacob Kremer, novozavjetni egzegzet na Teološkom fakultetu u Beču. Ova Isusova riječ, upućena književniku, suvremena je i danas. Ona nam pokazuje put kojim treba ići ako želimo odgovoriti potrebama našeg vremena. Svatko je od nas samo „službenik riječi“ (Lk 1,2), „upravitelj tajna Božjih“ (1 Kor 4,1) i „suradnik Božji“ (1 Kor 3,9). U tom pogledu smo uvijek učenici.

U drugom članku Otto Semmelroth SJ raspravlja o pluralizmu u teologiji (*Recht und Grenze eines Pluralismus in der Theologie*). Pokušava razjasniti teološki pluralizam, koji je oduvijek imao časno mjesto u Crkvi, a osobito na sveučilištima. Pisac analizira pojam znanosti, pojam teologije i pojam vjeroispovijesti i pokazuje kako je pluralizam u teologiji potreban i koje ima granice.

U trećem članku Josef Sudbrack navodi mudre izreke starih pustinjaških otaca o tome kako ne valja bližnjega suditi („Richtet nicht!“ Eine alte aszetische Weisheit und mehr als dies). To je zapravo zbirka prekrasnih primjera o ponašanju starih pustinjača prema njihovim bližnjima. Tako je opatu Pafnuciju njegov duhovni vođa rekao: „Ne čini nikomu zla i ne sudi nikoga! Tu poštuju pa ćeš postići spasenje!“ Za pustinjača Ammonasa pripovijeda se kako je postupio prema bratu koji je bio osumnjičen da u ćeliji krije ženu. Braća su išla u kontrolu na čelu s poglavarom Ammonasom. Kad su stigli u ćeliju, primijetili su još samo zadnje pokrete skrivanja žene. Samo je Ammonas primijetio da ju je brat sakrio u bure. Ammonas je sjeo na bure i zapovijedio braći da pretraže ćeliju. Kad su sve pretražili i ništa našli, reče im Ammonas da idu kući. A on sam ostade s bratom nasamu i opomene ga da pazi na svoje ponašanje. Tako, nitko nije saznao da je brat sakrio ženu u bure.

Uistinu knjižica za razmišljanje.

Adalbert REBIĆ

G. ALBERIGO - Y. CONGAR - H. J. POTTMEYER, KIRCHE IM WANDEL. Eine kritische Zwischenbilanz nach dem Zweiten Vatikanum. Različiti autori. Patmos Verlag, Düsseldorf 1982. Str. 336.

Danas se mnogi kršćani pitaju da li će Drugi vatikanski sabor biti ostvaren ili bojkotiran, da li je duhovna snaga preslaba, da li su uhodani postupci i institucije prejake te ne omogućuju Crkvi da se ostvari kao zajedništvo, kao *communio*, što je inače otkriće koncila. Ova su si pitanja postavili i na njih pokušavali ozbiljno, znanstveno odgovoriti teolozi koji su se sastali na jednom međunarodnom simpoziju (8.–12. travnja 1980) u Bologni koji je imao temu *Ekleziologija Drugog vatikanskog sabora*. To su bili uglavnom oni teolozi koji su aktivno sudjelovali na pripremama koncila i koji su svojim radom uvelike utjecali na njegov ishod. Radovi s tog simpozija skupljeni su u ovoj knjizi. Facit mnogih predavanja iz prvog kruga bijaše da suvremenu Crkvu treba zamisliti i ostvariti *trinitarnoteološki* tj. u svjetlu stvarnosti trojstvenog Boga, a ne samo *kristološki* kako je to bio slučaj dosad. Smatraju da je čisto kristološko shvaćanje Crkve zapreka postizavanju Crkve kao zajedništva, budući da se prenatlažavaju služba na račun zajednice, primat na račun kolegijalnosti, univerzalne dimenzije na račun lokalnih dimenzija Crkve. Drugi vatikanski koncil je poduzeo prve korake k produbljenom teološkom shvaćanju Crkve. Ovo je shvaćanje eminentno ekumensko, jer se temelji na Svetom pismu i na tradiciji prvih stoljeća kršćanstva. Drugi krug predavanja išao je za tim da razradi kontrast između ekleziologije Prvog i ekleziologije Drugog vatikanskog sabora. Taj kontrast nije na Koncilu dorečen pa su odatle poslije Koncila tolike napetosti i tolika razočaranja. Predavači idu za tim da istaknu smisao i namjere Prvog vaticanuma, izdijelivši ih iz njihova historijski uvjetovanog konteksta.

Treći krug predavanja raspravlja o Crkvi u njezinu odnosu prema institucijama. Ističu neka nepovjerenja, neodlučnosti, koje očigledno sprečavaju ostvarenje drugovatikanskih težnji. Predlažu preoblikovanje, čak i stvaranje novih institucija, koje bi više odgovarale Crkvi kao *communio ecclesiarum* i *communio fidelium*.

Konačno, u posljednjem krugu tema, predavači raspravljaju o promjenama koje se događaju u čovječanstvu i u Crkvama različitim zemalja, a što postaje izazov za sveopću Crkvu. Tu se pokazuje da je suvremena teologija i ona teologija koja je uvjetovala Drugi

dominikanaca te svim svojim silama brani prava Indios.

Bartolome de Las Casas, španjolski dominikanac (Sevilla 1484. — Madrid 1566) pripada povijesnom trenutku kada je bijeli čovjek po prvi put obišao Zemlju i proglasio se njezinim gospodarom. Kao sin sudionika Kolumbovog epohalnog putovanja i otkrića *Novog svijeta* (1492.), Las Casas nakon završenih studija i sam odlazi u Ameriku. Na otoku Haiti 1502. postaje vlasnikom *encomiende*, tj. posjeda na kojem je domorodačko stanovništvo bilo besplatna radna snaga evropskim doseljenicima. Uočivši tragične posljedice sudara civilizacija na američkom kontinentu, Las Casas se odriče *encomiende* i postaje odlučni branitelj slobode ljudskih prava američkih Indios. Najprije kao svećenik, a zatim i kao dominikanac, Las Casas će pola stoljeća neumorno dokazivati da su američki starosjedioci razumom i slobodom obdarena bića „za koja je Krist prolio svoju krv“ i da su „po božanskom pravu pod zaštitom Crkve“, a da je za španjolskog kralja „bolje izgubiti sve prekomorske posjede nego da se u njegovo ime čine tolike i tako strašne nepravde“ nevinim Indiosima. Kao njihov zastupnik na španjolskom dvoru i član *Vijeća za Indije*, Las Casas je isposlovao proglašenje *Novih zakona* (1542.), koji Indiosima garantiraju prava slobodnih vazala španjolske krunice.

Las Casasovo *Kratko izvješće o uništenju Indija* predstavlja svojevrsni bestseler španjolske književnosti i po broju izdanja dolazi odmah poslije Cervantesova *Don Kihota*. *Kratko izvješće* donosi retrospektivni pogled na budućnost čovječanstva i indikator je mnogih društvenih problema koji su se pojavili u naše doba, jer samokritički ili kritički gleda na ideje i događaje od općeljudskog značenja, prije svega kao reakcija na nepoštivanje osnovnih ljudskih prava. Svaka epoha, takoreći svaki narod, nazire u ovom Las Casasovom djelu rješenje svojih problema. Tako je katalonsko izdanje (Barcelona, 1946.) poziv rodoljubima u borbu za samoupravu, a posljednja njemačka (Frankfurt 1966.), nizozemska (Amsterdam 1969.) i engleska izdanja (New York 1974.) koriste *Kratko izvješće* kao pretekst da svjetsku javnost upozore na probleme vijetnamskog rata i bezobzirnog zatiranja Indios a prašumama Brazila. U japanskom izdanju on

je predstavljeno kao historijska podloga u borbi za zaštitu prirode. Las Casas je ovim i drugim svojim djelima (Povijest Indija, O bogatstvima Perua, Apologetska povijest, itd.) česta tema književnog stvaranja u Evropi i u Americi. U svom romanu *Las Casas pred Karlom V.*, *Prizori iz vremena konkvistadora* katolik Reinhold Schneider daje vrlo smionu kritiku nacističkog režima prikazujući Karla V. kao antitezu Hitlera. Ovaj je roman objavljen i u Mussolinijevoj Italiji (Milano 1942.).

Kao veliki prijatelj i zaštitnik Indios, koji je osobno poznao prilike na području Antila i Srednje Amerike od Meksika do Venezuele, Las Casas u *Kratkom izvješću* živopisno prikazuje prirodne ljepote Novog svijeta, materijalno bogatstvo i velike gospodarske mogućnosti tih plodnih prostranstava, plemenitost Indios i njihovu bogatu duhovnu kulturu, ne propustivši pritom naglasiti kako su ljepota i bogatstvo ovih krajeva probudili niske porive u evropskih osvajača, koji su američke starosjedioce „protiv svake pravednosti ubijali, palili, pekli na ražnju, bacali krvoločnim psima ili ih sasijecali mačem, ne štedeći pritom ni djecu, ni starce, ni trudnice“. *Kratko izvješće* je izazov svakom imperijalizmu i krik čovjeka željna slobode. Nije stoga nikakvo čudo da su Las Casasovo ime i njegove zasluge u borbi za ljudska prava istaknuti 1789. u poznatoj deklaraciji da „se svi ljudi rađaju i jesu slobodni i jednakih prava“.

Knjiga je bogato ilustrirana te posjeduje kronološki pregled događaja vezanih uz Las Casasov život i otkriće Amerike (str. 160.—177.) i kazalo osobnih i zemljopisnih imena i pojmova (str. 179.—185.). Na sajmu knjiga u Beogradu nagrađena je za ukusnu opremljenost.

A. REBIĆ

PRIRUČNA BIBLIJSKA KONKORDANCIJA, Novi Sad, Dobra vest, 1982, 288 str., 400 din.

Knjigu je izdala Baptistička teološka škola u Novom Sadu za svoje studente i propovjednike, što se posebno vidi iz činjenice da nisu uzete u obzir deuterokanonske knjige Starog Zavjeta, Biblijska konkordancija je abecedni